

מאוצרות הפרשה

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי (כה, יא)

קנאי אמיתי זה לא אחד שצריך כל רגע לקפוץ בראש ולהראות נוכחות!!! קנאי אמיתי לא צריך בכל אירוע להנפיק מודעת מחאה משלו... בשביל שלא ישכחו לרגע שגם הוא קנאי... קנאי אמיתי יכול להיות אדם שבמשך ארבעים שנה במדבר עמד בשקט!!! והיה איש מתוך העדה!!! ואיפה שהוא הבין שהוא לא צריך להתערב הוא לא התערב!!! גם אדם כזה נחשב בשם קנאי!!! והנה הוא לפניך: פנחס אבי הקנאים... הקנאות של פנחס לא נבעה מרצון להתבטאות... ההרואה: במשך ארבעים שנה הוא שתק! לא שמעו את קולו ברמה... והוא לא הופיע במחאה שהוא לא הבין שהוא נצרך... איפה שהוא הבין שהעסק בשליטה... ומשה רבינו כבר מתעסק בעניין... הוא יכול להצטנף בפניו ולהשאיר בתוך העדה... ורק איפה שצריך!!! ובמקום שאין איש... ונעלמה הלכה אז הוא יצא לראשונה ויקם מתוך העדה!!!! והוא הוא הסמל והדוגמא לפנחס אבי הקנאים!!! ללמדך: שלא כל הרוצה ליטול את השם יטול!!! ולא כל אחד שרוצה להפוך את היצר שלו לשיטה ולקרא לו בשם קנאי... אז זהו שלא!!! קנאי זה לא הדיט שקופץ בראש בכל אירוע... הקנאי יכול להיות אדם שקט שלא שומעים את קולו... ורק כשחייבים ואין ברירה פתאום הוא מופיע ונוטל את שכרו... (אז נדברו) **שם.** אמרו חז"ל (סנהדרין פב:): "התחילו שבטים מבזין אותו: ראיתם בן פוטי זה, שפטם אבי אמו [יתרו] עגלים לעבודה זרה, והרג נשיא שבט מישראל! בא הכתוב ויחסו: 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן'."

והדבר תמוה: הלא הם רואים לנגד עיניהם שהתחילה מגפה ומתים בה עשרות אלפי איש, וברגע שפנחס בא וקנא לשם ה' – מיד "והמגפה נעצרה", וכי יש להם על מה לבזותו? והרי הוא הציל אותם! ונתאר לעצמנו אם אדם רואה לנגד עיניו ערבי עם סכין מנופף לעברו ולפתע מגיע אדם מן הצד והורג את הערבי, וכי יצחק עליו רוצח שפל? הרי הוא הציל את חייו!

מזן ראש הישיבה הגר"ל שטיינמן זצ"ל היה אומר, שכך הוא טבע האדם. יצר לב האדם רע מנעוריו, ולכן בכל מקום שהוא יכול למצוא חסרונות – הוא משפיל את אלו שסביבו.

רבי זאב אידלמן זצ"ל, יליד בריסק וידידו מנוער של מרן ראש הישיבה, סיפר שבבריסק היתה תופעה קבועה, שמדי פעם היתה פורצת שריפה, וכל פעם היו נשרפים בתים רבים בעירה, וראו שזהו עונש משמים.

ואז אמרו בבריסק שהסיבה לכך היא משום שהיה זמן שהיו שם הרבה צרות, וראשי העיר שלחו שליחים לבדוק על מה ארע הדבר, והם יצאו לבדוק בלילות מי הם העושים במחשך את מעשיהם הרעים וגורמים לכל הצרות, וכשהגיעו השליחים לביתו של ה"ח, שהיה רב בעיר, ראו שהבית חשוך והדבר היה לפלא בעיניהם – רב של עיר הולך לישון ואינו לומד בלילה?! והם תלו בו את האשמה בצרות, ומיד ביום המחרת [שהיה יום ששי] גרשו אותו עם כל חפציו מהמקום.

והאמת היתה שבני העיר לא שילמו לב"ח את המשכורת שלו ולכן לא היה לו כסף להאיר את הבית בלילות והוא היה עולה לעליתו ביתו ולומד

שם לאור הירח... ובגלל הקפידא שהיתה שם על שזולזו בכבוד הב"ח באו עליהם השריפות. כך היא דרכם של אנשים – עושים עולות ועברות ואחר כך מאשימים את הרב... (רבי חזקיהו מיישקובסקי שליט"א – נאה דורש)

לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות (כו, נג)

והנה כאן לא כתיב "לגולגולותם", כמו בכל מקום, ועיין ברמב"ן, שעמד על זה. ויש לבאר, עפ"י המדרש שהביאו התוס' והשט"מ"ק במנחות ל"א. דאשמדאי הוציא לפני שלמה המלך מתחת לקרקע אדם אחד שיש לו שני ראשים ונשא אשה והוליד שנים כיצא בו, בשני ראשים, וכיוצא באשתו, בראש אחד, וכשבא, אותו הבן, בעל שני הראשים, לחלוק בנכסי אביו, תבע שני חלקים בירושת אביו, ובאו לדין לפני שלמה המלך, ושלמה בחכמתו הרתיח מים וכסה אחד מהראשים ושפך את הרוותחים על הראש השני ומחמת צער הרוותחים צעק בעל שני הראשים, אמר שלמה המלך ש"מ דתולדה אחת לשני ראשים, ואין נידון אלא כאיש אחד.

והנה, לענין פדיון הבן אמרין שם במנחות, דמי שיש לו שני ראשים, נותן פעמיים ה' סלעים, דהיינו י' סלעים לכהן, דבגולגולת תלי רחמנא. ולפי"ז מדויק, דכאן לגבי נחלה, לא מצי למכתב לגולגולתם, דא"כ מי שיש לו שני ראשים, יתבע שני חלקים, והרי הדין הוא, שאין לו רק חלק אחד כנ"ל, ולכן כתיב "במספר שמות", כיון שיש לו רק שם אחד, נוטל רק חלק אחד. (טעמא דקרא)

ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להן רעה (כו, טז-יז)

שמעתי שמביאים שאלה בשם רבי אליה לופיאן זצ"ל. אמנם ב"ב לב אליהו" זה לא מופיע, אך כך שמעתי שמביאים משמו, ונקדים בסיפור שסיפר לי הרב הופמן מפתח תקווה: פעם הוא היה אצל ה"חזון איש" זצ"ל בפורים, והגיע אל ה"חזון איש" בחור עם גמרא ביד. הוא פתח את הדף הראשון, הריק, ואמר לחזון איש: "רביה, אני לא מבין את הפשט פה... ה"חזון איש" התפעל ואמר בבת שחוק: "זה הרי כל כך חלק, מה יש כאן להבין?..."

כאשר מדברים עם אדם פשוט, קשה הבנה, לעתים יש צורך להסביר לו דבר באמצעות "משל", וזאת למען ייטיב להבין את כונת הדברים. אבל כאן משה מדבר עם הקב"ה! לשם מה הוא צריך להמשיך עדה בלי מנהיג ל"צאן בלי רועה"? וכי הקב"ה צריך, חלילה, המחשה כדי להבין ולדעת כיצד נראית עדה בלי מנהיג?

מבאר ר' אליה: משה רבנו לא מסביר לקב"ה, הוא מסביר לעצמו! כדי שתפלתו עבור בני ישראל תהיה מעומקא דלבא, הוא ממחיש לעצמו את גודל הצורך והחשיבות שיש במינוי מנהיג על עדת ישראל!

לעתים זקוק אדם לחזק את עצמו על מנת שתפלתו תהיה מתוך כונה שלמה ואמתית. הוא יכול לעשות זאת על ידי שהוא ממחיש לעצמו, באמצעים שונים, את משמעותה העמוקה וחשיבותה העליונה של הבקשה שאותה הוא מבקש.

משה, כאמור, השתמש במשל כדי לחדד לעצמו את גודל הבקשה, ועל ידי כך תקבל תפלתו משנה כובד ראש וכונת לב. (רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל-יחי ראובן)

כוחם של מעשים קטנים!

יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרוּחַ לְכָל בֶּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה (כ"ז, ט"ז) ופרש"י: "יפקד ה' - כיון ששמע משה שא"ל המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר, הגיע שעה שאתבצע צרכי שיירשו בני את גדולתי. א"ל הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה, נוצר תאנה יאכל פריה".

לכאורה יש להבין, מה הדמיון בין 'נוצר תאנה' אשר מן הראוי שיאכל את פריה אחר שעמל עליו, ובין יהושע אשר קיבל את הזכות להנהיג את ישראל משום שסידר את הספסלים בבית המדרש? בניגוד לנוצר התאנה, אשר מגיע לו ליהנות מפרי עמלו ולאכול את פריה – אצל יהושע לכאורה אין אנו רואים כל שייכות בין המעשה שעשה ובין ה'פרי' שקיבל, בדמות הנהגת העדה! את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

מנהגו של הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, היה לסיים את הש"ס אחת לשנה. משום כך, מה רבתה הפתעתם של בני הבית, כאשר ביום מן הימים, חמשה חודשים בלבד אחרי הסיום הקודם – הודיע כי הינו מבקש לערוך סעודה מיוחדת לרגל סיום הש"ס. ההפתעה רק התעצמה, כאשר הפעם, הזמין רבי ראובן לסיום זה כמה וכמה מגדולי ישראל – בהם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך והגאון רבי יוסף שלום אלישיב, כשעל פניו ניכר כי מדובר בשמחה יוצאת דופן, החורגת מגדר הרגיל.

את תהייתיהם של בני הבית, פיזר רבי זעליג ראובן עצמו, בעת סעודת המצוה. בעודו מסב עם ידידיו סביב השולחן הערוך, פתח בעל הבית וסיפר: "כפי שבודאי יודעים אתם, שאיפתי היתה להתרחק מעול הרבנות. לאחר נישואי, ישבתי בבית חותני שמונה שנים, בהן שקדתי על תלמודי בלא מפריע. גם לאחר מכן, כשנאלצתי לקבל על עצמי את עול הרבנות, חיפשתי משרות בעיירות קטנות – בהן הטרדות היו מועטות, כך שהתאפשר לי להמשיך וללמוד במשך מרבית שעות היממה. כאשר הגיעו אלי הצעות מערים גדולות יותר, בהם טרדות הרבנות גדולות אף הן – דחיתי אותן ללא היסוס.

משהגעתי לירושלים, וקיבלתי על עצמי את עול רבנותה – התברר לי עד כמה צדקתי. כעת, כמעט אינני מוצא זמן ללמוד. פה יש חתונה, שם ל"ע לווייה, היום סידור קידושין, ומחר טרדה אחרת, וכן הלאה. אולם כאילו לא די בכך, הרי שישנה בעיה נוספת. לא פעם, כשאני מגיע לאירוע כזה או אחר – אני נאלץ להמתין במשך דקות ארוכות, לעיתים אפילו עשר דקות ויותר...

ובכן, החלטתי, כי אם אינני יכול לחסוך מעצמי את עול הטרדות, הרי שלפחות אני יכול לנצל את זמן ההמתנה לבל יצא לבטלה. קבעתי אפוא לעצמי סדר לימוד לאותן דקות של המתנה, ובמסגרת הסדר הזה – זכיתי כעת לסיים את הש"ס כולו! כלום מבינים אתם מדוע כה מיוחד סיום זה בעיני, מעבר לכל שאר הסיומים שערכתי בחיי?"

הרי לנו, כי אנשים גדולים – אינם מזלזלים אפילו ברגעים קטנים... הם יודעים, כי הגדלות צומחת לאו דוקא מתוך המעשים הגדולים, אלא גם, ואולי אפילו בעיקר – מתוך המעשים הקטנים והיומיומיים, שבסופו של דבר מצטרפים לחשבון גדול!

ומכאן, מבאר הגאון רבי אליהו מאיר בלך, בעל ה"שיעורי דעת", תשובה לשאלתנו: שכן הנה, במשך שנים, הקדיש יהושע בן נון מכווח ומזמנו בכדי לסדר את הספסלים בבית מדרשו של משה. אלו היו אמנם מעשים 'קטנים' של יום יום, אולם דוקא מתוך המעשים הקטנים הללו – צמחה גדלות נפלאה!

בבחינה זו, דמה יהושע לנוצר התאנה. האדם שנוטע עץ תאנים, עושה מעשה קטן: הוא טומן ייחור של תאנה באדמה. לכאורה – המעשה קטן וחסר חשיבות, והייחור הקטן הינו חסר משמעות... אולם נוצר התאנה יודע כי הייחור הזה יצמיח עץ רב פירות, מפירותיו יאכל במשך שנים רבות!

וכך גם באשר ליהושע. מאחר והוא לא זלזל במעשים ה'קטנים', אלא ידע שסופם להצמיח גדלות רבתי – על כן הוא אמנם גדל והעפיל מעלה מעלה, ומשכך – היה ראוי להנהיג את העדה, בזכות ולא בחסד! ('ללמדך' מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

אכילת פת הבאה בכסנין לאחר ארוחה

יש להעיר במי שאכל סעודת פת ואחר כך נזדמן לו לאכול פת הבאה בכסנין (קידוש בכולל אחרי ארוחת בוקר וכדו') אפי' בשיעור מועט, דלכאורה צריך לברך ברכת המזון על אכילתו זו. וטעם הדבר, דהנה כתב בשו"ע סי' קפ"ד סעי' ו' שיעור אכילה לברך עליה ברכת המזון בכזית. ובמשנ"ב שם ס"ק כ"ב ביאר שכזית הוא מדרבנן, אבל מדאורייתא אינו חייב לברך אלא כשאכל שיעור שביעה, ושיעור כדי שביעה תליא בכל אדם כפי שביעתו. ובביאור הלכה שם האריך בשיעור שביעה ובשלהי דבריו הביא תשו' הרדב"ז שאף להפוסקים שצריך שביעה ממש, מכל מקום בזקן או חולה או שכבר אכל מקודם והוא שבע על ידי כזית או כביצה שאכל השתא, חייב לברך מן התורה כיון דמכל מקום הוא שבע. ולהמבואר מי שאכל סעודת פת וברך ברכת המזון, ואח"כ אכל פת בשיעור כזית או כביצה, חייב לברך ברכת המזון מדאורייתא כיון שהכזית והכביצה מועילים לו לשבוע משום ששבע מאכילתו הקודמת. ולפי זה גם כשאכל פת הבאה בכסנין אחר סעודתו, הרי דין פת הבאה בכסנין ששבע ממנה מבואר בסי' קס"ח סעי' ו' שמברך עליה ברכת המזון, ובאופן כזה שאכילה זו היא משביעתו יתחייב לברך ברכת המזון כדין שבע מפת הבאה בכסנין.

ואין לומר שבמקום שבלא"ה יברך ברכה מעין שלש על מה שאוכל אינו צריך לברך ברכת המזון, וא"כ מאחר שיברך על הפת הבאה בכסנין מעין שלש ומהני ברכה זו לדאורייתא יפטר בזה. דעיי' בסי' קס"ח שעה"צ ס"ק ע"א שנקט לגבי ספק פת או פהב"כ שבמקום שיש חיוב דאורייתא אין לו לפטור עצמו בברכה מעין ג' ולכן ספק נחשב כספק דאורייתא לענין ברכת המזון גם במקום שיכול לברך מעין שלש ולהפטר את הדאורייתא, וכמו"כ הכא אם צריך לברך ברכת המזון אין להפטר במה שמברך מעין שלש, וזו הערה גדולה.

ויש לציין שלכאור' דברי השעה"צ אינם כדברי רעק"א, דשם בסי' קס"ח העיר רעק"א על דברי האבן העזר (דפוס יוהנסבורג מובא בחלק מהשו"ע גם על הגליון בסעי' ו') שספק פת הבאה בכסנין לא נחשב ספק דאורייתא עיי"ש. (הרה"ג רבי צבי רותן שליט"א)

תשובה לחידה פר"ש: קבה, כאמור: "ויבא אחר איש ישראל אל הקבה" וברש"י: "אל הקבה-אל האהל".

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות יואב אברהם – הרב שהרבני לאירוסים הבת הנכדה משפחת בידרמן להולדת הבן

משפחות קצבורג- קרינדלר לאירוסים הבת הנכדה משפחות פוזילוב להכנס הבן לעול תורה ומצוות

משפחות אפשטיין – שטיין להולדת הבת הנכדה משפחות גלברג – קרמר להולדת הבן הנכד

גני הדר: משפחות ברויער – קוגל להכנס הבן הנכד הנין לעול תורה ומצוות משפחות נוה – שחר (מרכז העיר) לאירוסים הבת הנכדה

משפחת כץ להולדת הבן משפחות קמפנר – הורביץ להולדת הבן הנכד משפחות הרב אלפר לאירוסים הבן הנכד